

(Hellenistik Heykelde) KRONOLOJİ

DERS NOTLARI VE GÖRSELLER SADECE EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

*Hellenistik dönem heykeltıraşlığını en kolay anlama yolu Klasik dönem eserlerinin

incelenmesidir:

-Genelde bilinen konu MÖ.5.yy Atina'sında belli ölçü, konu ve stilde heykellerin varlığıdır.

-MÖ.5.yy'da ölümlü (insan) ve ölümsüzlerin (tanrı) hem baş ve hem de vücut tiplerinde çok az değişim yaşanmıştır. (Klasik ideal yakalanmıştır).

-Genelde MÖ.5.yy'da ortaya konan konular karmaşık toplumsal yapıyı yansıtır şeklindedir.

-MÖ.5.yy karmaşık toplumsal yapıda heykellerin bazen kimlikleri tartışma konusudur veya kesin belli değildir (Polykleitos'un Doryphoros'unun Akhilleus mu yoksa sporcu mu olduğu tartışmasında olduğu gibi).

-Klasik eserler genelde konu bakımından sayıca azdır ve üslup ve biçim yönünden de fazla değişiklik göstermezler. (kronoloji için ideal bir özellik budur).

-Hellenistik dönemde ise toplumlar arasında kaynaşma vardır genişleyen insan ufku heykellerde çeşitlilik ile kendini gösterir.

-Hellenistik Dönemde en çok işlenen konular; tanrılar, krallar, eski filozoflar, insanüstü kahramanlar, aşağılanan köylüler vs.

-Hellenistikte çarpık bir yontu da olsa yapılan iş heykele yansımaları vücut dili onu söylemektedir. (Sporcu veya kahramanın kişiliği yansınalı).

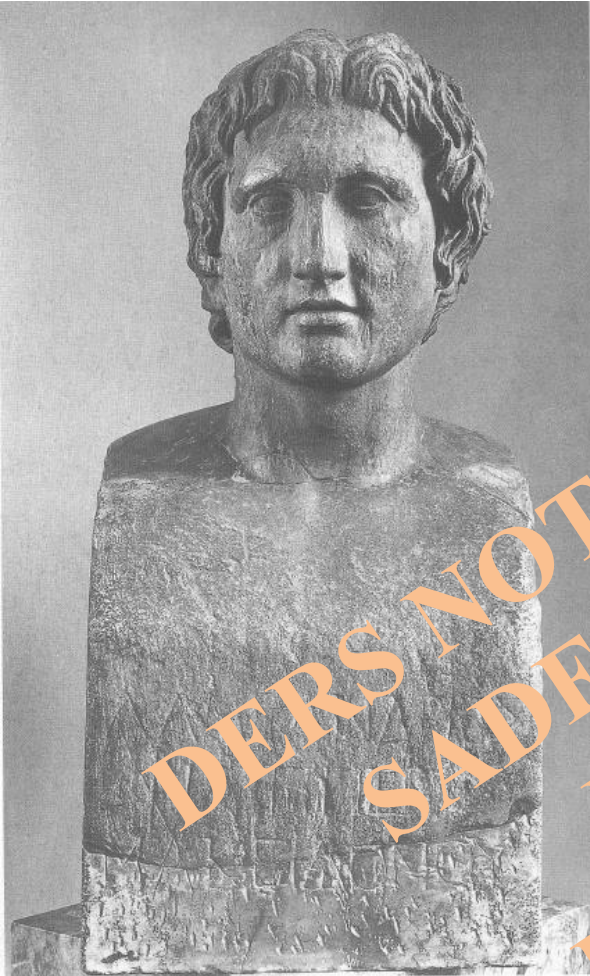
-Figürler arasında konu benzerliği olsa bile aralarında kronolojik ilişki yoktur.

-Hellenistik dönemde ayrı konu grupları ortaya konmuş ve görsel açıdan da netleştirilmiştir.

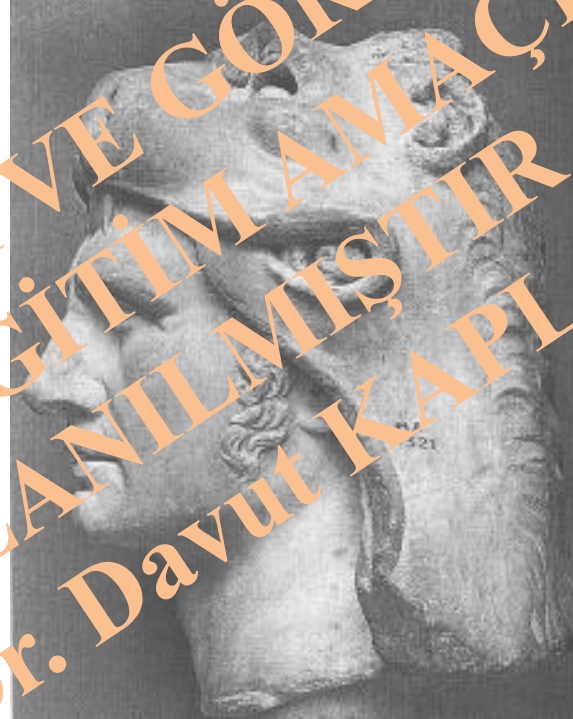
-Konular; giyim, vücut kası, fizyonomi ve saç stili açısından zenginleşmiş ve fark edilir hale gelmiştir.

-yapıldıkları yer ve tarihten çok karakter tasviri ve ifade şekliyle ayrılır.

-Kral heykelleri çeşitlilik gösterir (İskender'den VI.Mithridates'e kadar tanınmış ve tarihli eserlerdir).

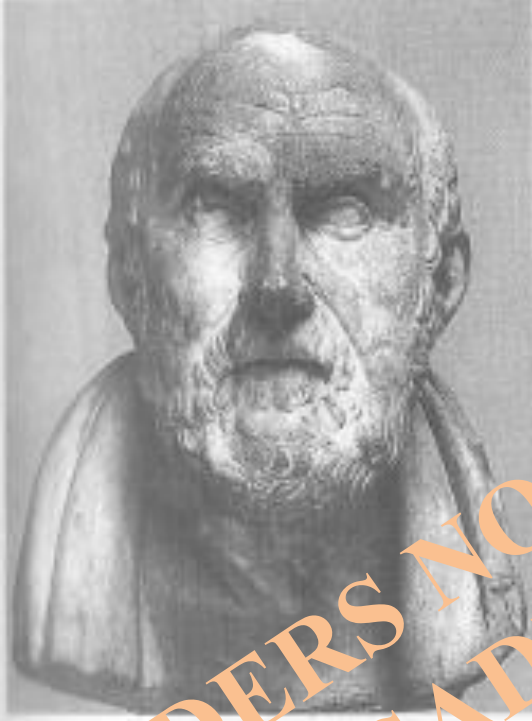

Azara İskender'i
MÖ.330'da yapılmış
orjinalin yazıtlı kopyası
H.68 cm

Pontuslu Mithridates
(Mö.120-63)
İskender ve Herakles'e
ait aslan başı
Postu giymiş
MÖ.100-90 civarına ait
orjinalin kopyası
H.35 cm

-Filozof ve yazarlar tanınmış kopyalar ile Aristoteles'ten Khrysippos'a dördüncü yüzyılın sonundan üçüncü yüzyılın sonuna kadar en mükemmel şekilde belgelenmişlerdir.

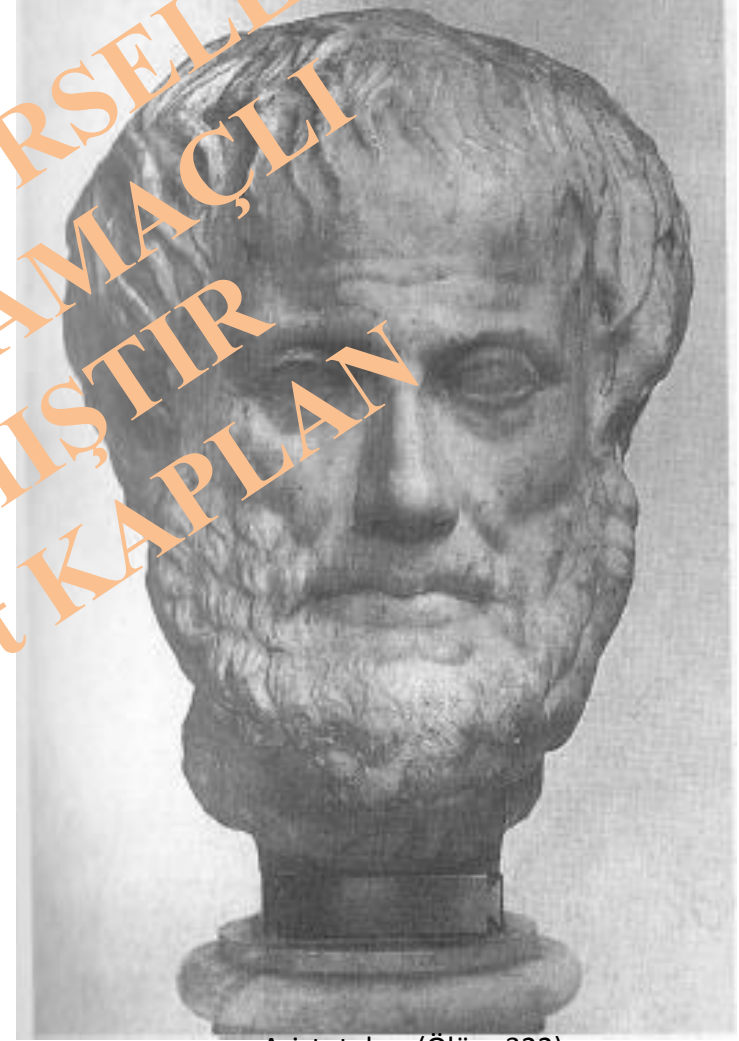

Stoacı Khrysippos (Ölüm MÖ.206)
MÖ.3.yy sonlarına ait orjinalin
kopyası.

Sağdaki başından alınmış kopya
(British Museum)

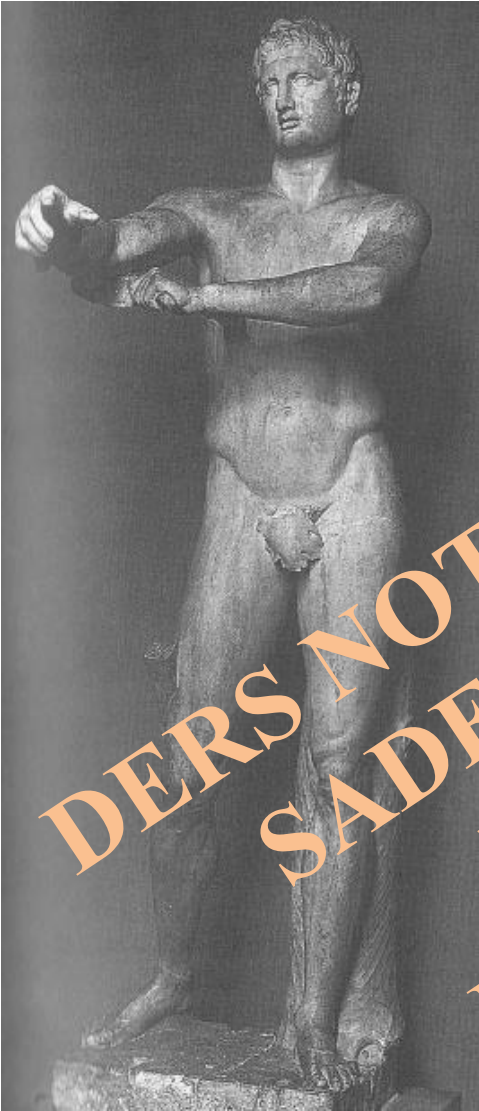
Stoacı Khrysippos (Ölüm MÖ.206)
MÖ.3.yy sonlarına ait orjinalin kopyası
(British Museum) H.1.20 cm.

Aristoteles. (Ölüm.322)
Mö.4.yy sonlarına ait
Bir orjinalin kopyası.
(Viyana). H.29 cm.

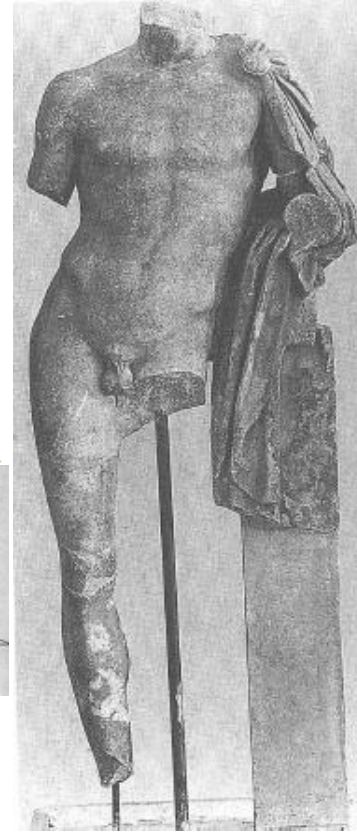
-Sporcu heykelleri arasında sadece Lysippos'un Apoksyomenos'u ve Delphoi'daki Daokhos Anıtı vardır. (diğer eserler kesin tarihli değildir).

Lysippos'un Apoksyomenos'u.
MÖ.4.yy sonlarına ait eserin kopyası.
Vatikan, h.2.05 m.

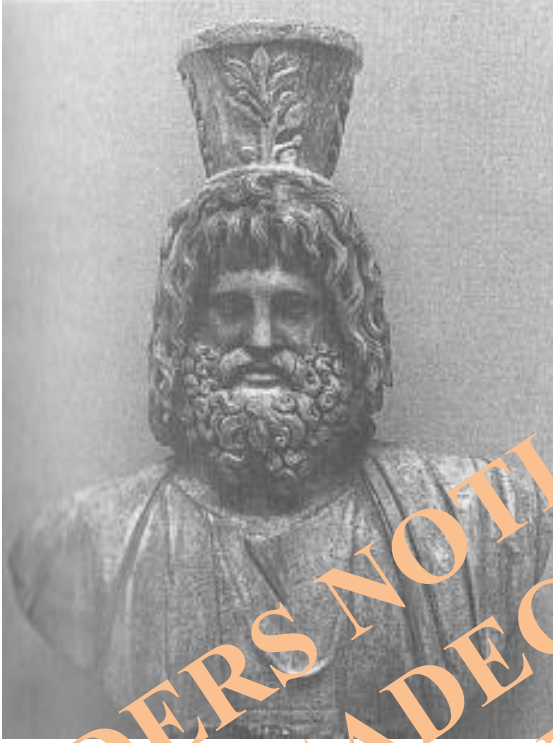

Delphi Daokhos Anıtı- MÖ.338-336
Thessalialı idareciler ve ataları

Delphi Daokhos
Anıtı'ndan
Daokhos'un
oğlu II.Sisyphos.
Delphi Mus.
h.1.85 m.

-Tanrılar için Bryaxis'in Serapis çeşitlemeleri ile Damophon'un kabaca tarihli eserleri arasında neredeyse hiçbir şey belgelenememektedir.

İskenderiye'den Serapis
MS.2.yy

(MÖ.3.yy başına ait orijinal model alınmış)
(İskenderiye, h.84 cm)

Lykosaura. Messeneli
Damophon'un kült grubu.

MÖ.200-150.

(Artemis-Despoina-Demeter-
Anytos)

(Rekonstrüksiyon: G.Dickens)

-Giyimli tanrıçalar ve kadınlar, MÖ.300'lere tarihli Euthydikes'in Tykhe'sinden birinci yüzyılın başına tarihlenen Magnesia kadınlarına üç yüzyıl da kapsayan bir seri tarihli örnekle temsil edilmektedir.

Antiocheia Tykhe'si.
MÖ.300 civarında yapılmış
(Euthydikes'in yaptığı orjinalin)
Eserin bronz benzeri.
(New York, h.10 cm)

Baebia (Flaccus'un annesi)
Magnesi heykellerinden
(MÖ.99-98 veya 62 yıllarında
Anadolu'da Roma Valisi I.
Valerius Flaccus)
h.2.30 m

Saufeia (I.Valerius
Flaccus'un eşi)
Magnesi
Heykellerinden
h.2.13 m

-Çıplak Aphroditeler için MÖ.4.yy
sonunda Knidia vardır ve ondan
sonra hiçbir şey tarihi değildir.

DERS NOTLARI VE GÖRSELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

Knidos Aphrodites.
Praksiteles tarafından
MÖ.4.yy ortası veya
sonunda yapılmış
Bir orjinalin kopyası.
Vatikan Mus.
H.2.05 m.

-Barok gruplar içerisinde Büyük Galat grubu (Attalos Galatları) çevresel belgelerle tarihlendirilebilmektedirler.

Capitolini'deki Ölen Galat. Uz.1.85.m

Ludovisi Galat'ı ve eşi. (intihar sahnesi)
(Terme, h.2.11 m)
(erkeğin iki kolu-kadının sol kolu onarılmış)

-Dionysos dünyası ve günlük yaşam konularında da neredeyse kesin bir kronoloji yoktur:

Praxiteles'in Yaslanan Satyr'i vardır ve hemen ardından MÖ.150'den önceki Pergamon Kentaurosları tarihlidir.

Pergamon-Kentauros,
Asklepion'dan.
MÖ.150'den önce.
(Bergama-h.72 m)

Yaslanan Satyr
MÖ.4.yy orjinalinin kopyası
(Özgün olanı ise Praxiteles'e
ait olabilir)
Capitolini, h.171 m

-Mimari Frizleri içerisinde ise çok sayıda MÖ.3. ve 2.yüzyıla ait örnek vardır.

Magnesia. Tapınak Frizi.
Amazonomakhia.
MÖ. 2.yy
(İstanbul, h.80 cm)

Teos. Tapınak Frizi.
Dionysos'un thiasosu.
Mavnaslar ve
kentauroslar.
MÖ. 2.yy
(İzmir, h.66 cm)

Lagina. Tapınak Frizi.
Gigantomakhia.Artemis,
Apolon ve Gigantla
MÖ. 2.yy
(İstanbul, h.13 cm)

-Hellenistik Mezar ve adak stellerinde tarihli olanların sayısı azdır ve kronolojide sorun yoktur.

Kyzikos. Adak Kabartması.

Herakles sopasıyla bir
Galata vuruyor. MÖ.277-
276

(İstanbul, h.70 cm)

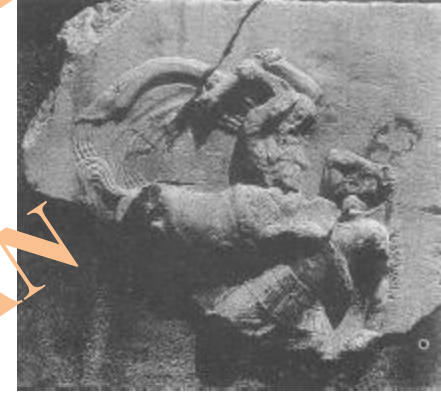
-Barok üslup denince akla Pergamon gelmesine rağmen diğer krallıklarda daha önce ortaya çıkmıştır.

-MÖ.3.yy ilk yarısına tarihlenen üç eser (İlion-Belevi ve Tarentum kabartmaları) güçlü barok yansıması gösterir.

İlion-Athena
Tapınağı-Tapınak
Metobu. Helios
kabartması.
MÖ.3.yy başı.
(Berlin, h.86 cm)

Belevi Anıtı-Mezar
Tavanı. Kentauros.
MÖ.300-250.
(İzmir, h.1.13 m)

Tarentum. Anıt Mezar Kabartmaları.

Yaklaşık MÖ.300-250. Mezar
rekonstrüksiyonu ve savaş betimli
metobu. (Taranto, h.51.1 cm)

-Barok üslubun daha dinamik ve krali tarzı İskender Lahdi'nin savaş frizinde görülür.

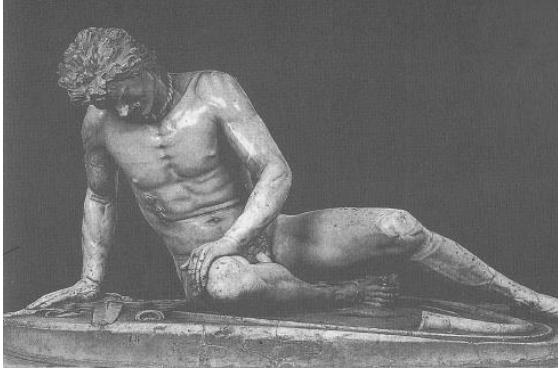

Silâh. İskender Lahdi:

Makedonialılar ile Perslerin savaşı

MÖ.330-300.

(İstanbul, h. 1.95 m-Friz h:69 c)

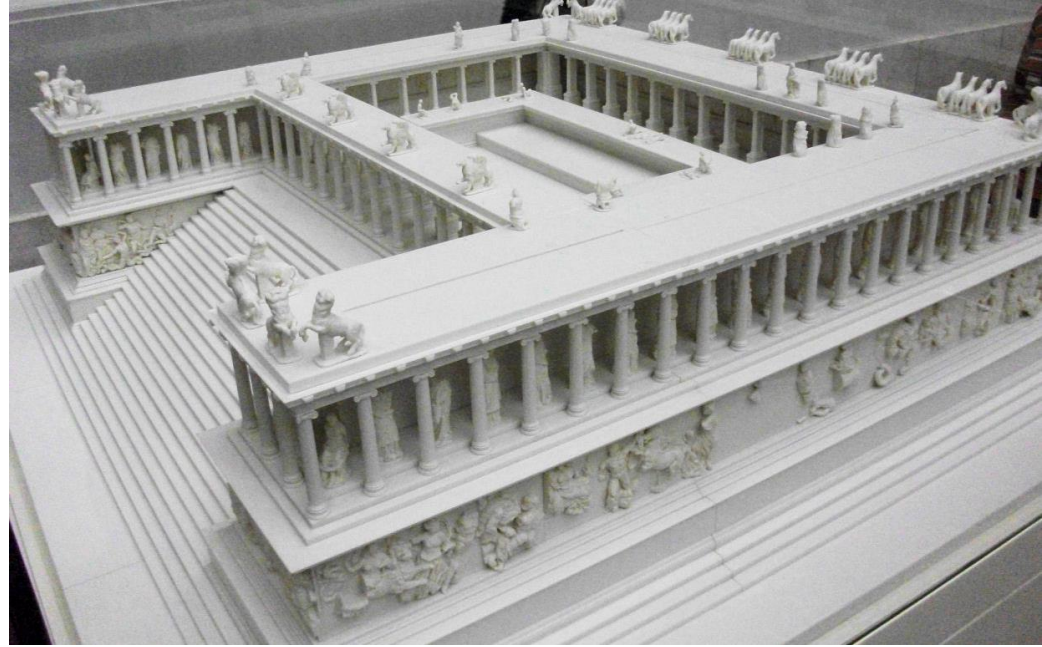

Capitolini'deki Ölen Galat. Uz.1.85.m

Ludovisi Galat'ı ve eşi. (intihar sahnesi)
(Terme, h.2.11 m)
(erkeğin iki kolu-kadının sol kolu onarılmış)

*Barok üslubun en güzel örneği ve belgesi ise Pergamon-Büyük Galatlar (MÖ.3.yy sonu) ve Büyük Sunak (MÖ.2.yy) arasında yerleştirilmiştir. (daha önce de ifade edildiği gibi Pergamon'un Hellenistik sanatta yerini alması geç olmuştur).

Pergamon-Büyük sunak-maket.
Özgün eser: MÖ.190-150 (Berlin)

İMPARATORLUK İÇİNDE HELLENİSTİK HEYKELTİKAŞLIK

DERS NOTLARI VE GÖRSELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

-Hellenistik heykeltıraşlığın Roma içindeki katkısı genelde dikkate alınmaz.

-Roma'da uygulanan "otantik" yüksek kaliteli barok MS.1.yy'da yaşayan üç Rhodoslu heykeltıraşın ve 3.yy'da elit kesime hizmet eden Aphrodisias'tan göç eden heykeltıraşların özelleşmiş atölyelerde devam eder. (Bu heykeltıraşlar Laokoon, Polyphemos ve Capitoline Kentaurosuları gibi üst kalite mermer eserler kopya etmişlerdir.)

-Bu heykeltıraşların müşterileri genelde Roma imparatorlarıdır (Tiberius, Titus, Hadrianus gibi)

Laokoon.

MÖ.200 civarına ait bir orjinalin kopyası.
(Vatikan. H.1.84 m)

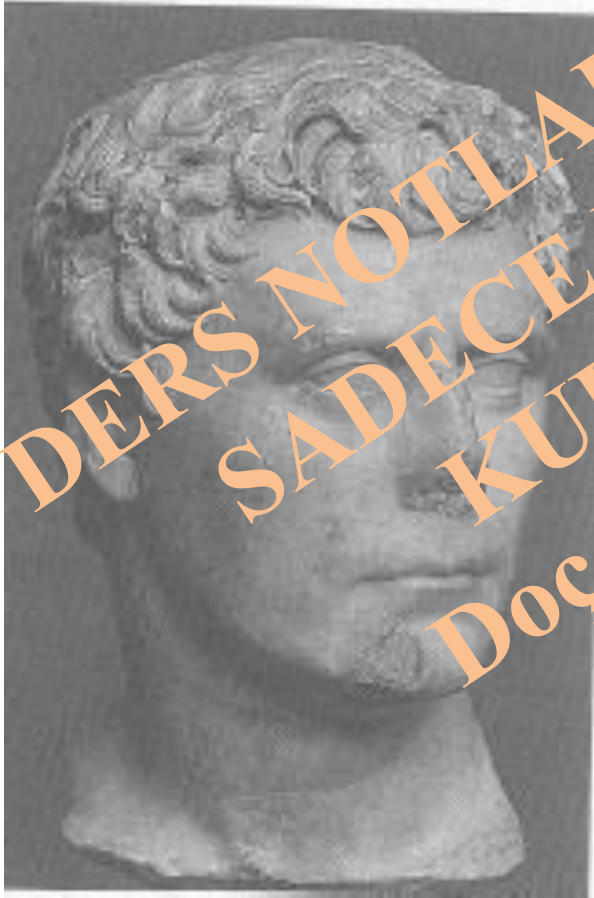
Polyphemos'un Kör edilişi. MÖ.200 civarına ait
Bir orjinalin kopyası. rekonstrüksiyon

Genç Kentauros. Eros (kaybolmuş)
tarafından sevirilmektedir.
Hadrianus'un Villası'ndan
Gri-siyah mermer kopya.
Aphrodisiaslı Papias ve
Aristeas tarafından imzalı.
MÖ.2.yy (Capitolini, h.1.56 m)

-Hellenistik üslup ve Romalı konunun yeni ve çarpıcı birleşimi daha sonra tüm Roma devlet kabartmaları arasında ne güçlü olan ve imparatorluk Roma'sının Pergamon Gigantomakhia'sına cevap vermeye en fazla yaklaşan Büyük Traianus Frizinde taklit edilmiştir.

-Hellenistik biçimi ile o döneme ait konunun benzer birlikteliği ise MS.2.yy'da hem özel hem de imparatorluk mermer portre yapıcılığının artan incelik ve karmaşıklığına yol açmıştır.

Roma. Erkek Portresi.

Yaklaşık MS.130

(Kopenhag, h.37 cm)

- Roma'da MS.2. ve 3.yüzyıllarda Hellenistik heykeltıraşlık mitolojik konuları ve Dionysos dünyasını konu alan pek çok lahitte yeniden ortaya çıkar.
- Lahitler Hellenistik repertuarın kendini sürekli yenilediği, yaşayan bir malzemedir.

Dionysos'un dünyasını gösteren Lahit. Dionysos uyuyan Ariadne'ye gelir.
Yanında thiasos'u vardır: Kerneiroslar, putti, Pan, Silenus, Satyr ve bakkhalar.

MS.2.yy.

(Roma St.Peter's , Uz.1.95 m.

-Roma imparatorluk devrinde Doğu Yunan'da bazı yontucular –özellikle Aphrodisias'ta- iç pazara dönük olarak Hellenistik *nobilia opera*nın üstün mermer çeşitlemelerini ve ideal konuların saf Hellenistik üslupta canlı ve yeni çeşitlemelerini yapmaya devam etmişlerdir.

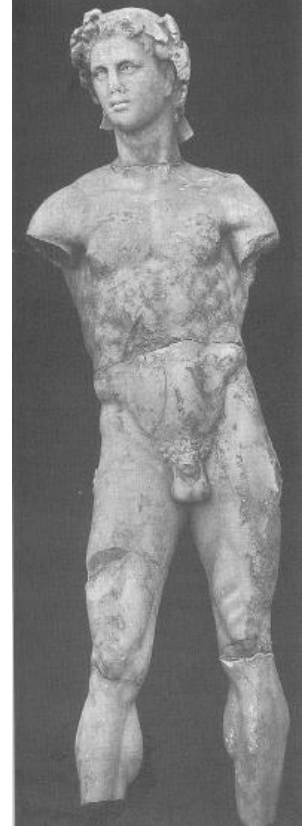
Akhilleus ve Penthesilea. MÖ.250-200 civarına

Ait bir orjinalin kopyaları. (Döküm. Basel. By E. Berger)

Dans Eden Maenad/Bakkha/kız.

MÖ.4.yy sonlarına ait bir orjinalin kopyası-Lysippos'un sarhoş Flütçü Kız heykeli ile benzer. (Berlin, h.1.18 m)

Aphrodisias.

Başına taç takmış atletik Herakles (?). MS.2.yy (Aphrodisias Müz., h.1.40 m)

-Şehrin halka açık çeşmelerini ve cephelerini (Side ve Perge'de olduğu gibi) Romalı tarzda, Klasik heykellerin kopyaları ile birlikte süslemeye devam etmişlerdir.

-Hellenistik üsluptaki şehir heykelleri devam etmiş ve istendiğinde çağdaş Roma üsluplarına izin verilerek çoğalarak artmıştır.

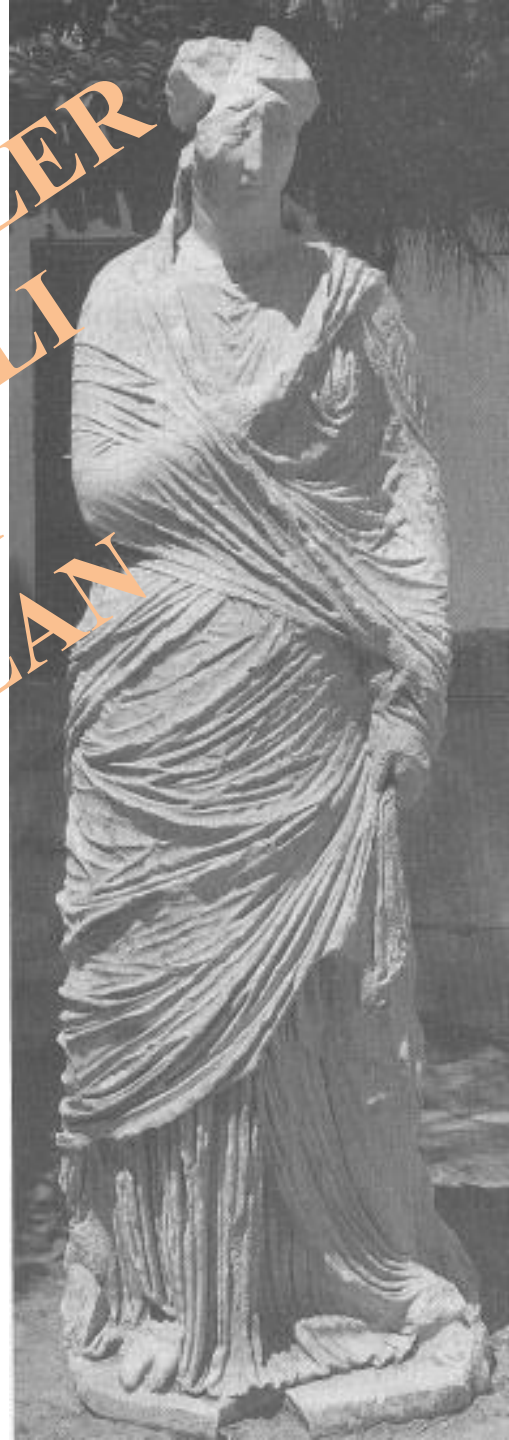
-Yani yerel bir Yunanlı aristokrat ister ve konumuna göre Roma'da moda olan üslup, kıyafet ve saç biçimlerini taklit edebilmiştir. (Yani on tamamen geleneksel, Hellenistik üslubu uygulamıştır).

Aphrodisias.

Giyimli Kadın. Menodotos
oğlu Menodotos
tarafından imzalı.

MS.1.yy

(Aphrodisias, h.2.00 m)

Aiskhines (hatip-politikacı)
Ölüm: MÖ.314.
MÖ.4.yüzyıl ortalarına ait
Orjinalin kopyası.
(Napoli. H.2.10 m.

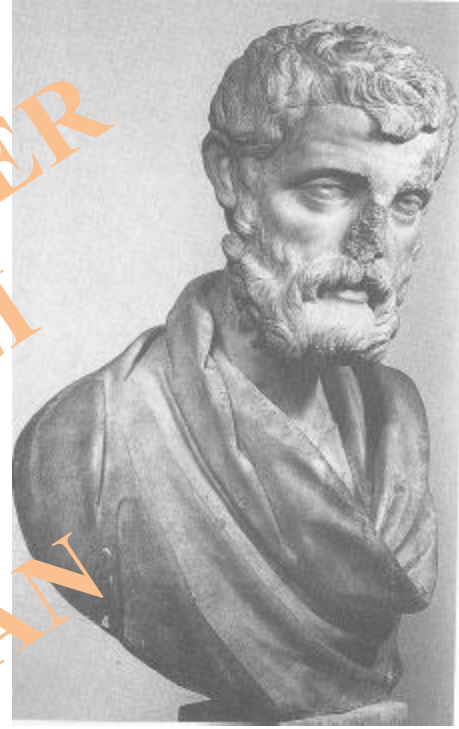
*Son olarak;

-Hellenistik Heykeltıraşlık Doğu Yunan'dan (Anadolu) aldığı kültürel mirasın bir parçası olarak kalmıştır. Gerekli yerde doğal olmak üzere Hellenistik Doğu Yunan dili kullanılmıştır. (Aphrodisias ve Ephesos'ta imparatora ithaf edilen yapıları süsleyen bazı kabartmalarla bu tip üslup tercih edilmiştir.)

-Sürekli varlığını koruyan Hellenistik filozoflar MS.2.yy'da sofist olarak bilinen Yunan edebi rönesansı kendi düşünsel köklerini büyük hatip Aiskhines'e bağlamış ve onun Ephesos veya Atina'daki üst düzey temsilcileri (Herodes Atticus gibi) bilinçli bir şekilde imparator tipleri yerine Enen Hellenistik düşünür portrelerini tercih etmişlerdir.

-Heykel portreler Hellenistik tipleri kullanmaya (MS.5.yy'a kadar) devam etmişlerdir (Bu yüzyılda tıgır heykeltıraşlığının gelişmiş teknikleri de kaybolur).

*Hellenistik heykeltıraşlığın mirası oldukça çeşitli, uyarlanabilir ve tahrik edici 'gerçek' tasvirlerden oluşan repertuardı. (Sonunda da asıl çıktığı yer olan, Anadolu'nun Yunan şehirlerinde en uzun süre ile devam etmiştir).

Attika. Herodes Atticus.
Atinalı
Sofist (öl.MS.177)
Marathon yakınında
Probalinthos'ta
bulunmuştur.
(Louvre, h.60 cm)